

Kielitaidon matkassa

Julkaistu 30. syyskuuta 2010. Kirjoittanut Mirja Tarnanen.

”Missi Miia puhuu viittä kieltä!” ja ”kaikkihan englantia osaa” ovat väittämiä, jotka viestivät kielitaitoon liittyvistä arvostuksistamme ja käsityksistämme. Me kaikki osaamme ja saamme arvioida omaa kielitaitoamme ja toistemme kielitaitoa. Kielitaito on jotakin, joka kuuluu meille kaikille. Uutisten lukijan kielivirheet tulistuttavat tämän tästä naapurin Pirkon, ja lähikaupan kassa Mifranin suomi on sitten jännän kuuloista. ”Jos en jännittäisi niin paljon, puhuisin tosi hyvin ranskaa”, sanoo ystäväni.

Suhteemme kieliin ja kielitaitoon voi vaihdella välinpitämättömyydestä intohimoon. Yksi suhtautuu ihailien toisen kaksikielisyyteen ja toista ei voisi vähempää kiinnostaa monikielinen Suomi. Niin tai näin, kielitaito on yksilölle ja monikielisyys yhteisölle sekä rikkaus että sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen resurssi. Kielitaito ja tietoisuus kielenoppimisesta kaikkine vaiheineen ei ole vain kliseinen ikkuna toiseen kulttuuriin, vaan myös mahdollisuus ymmärtää syvemmin omaa identiteettiään.

Ihana saksan opettaja tai karneat englannin tunnit voivat muodostaa käsityksemme kielten opiskelusta. Kokemusten laadusta riippuen voimme uskoa meillä olevan kielipäätä tai suoranaista lahjattomuutta oppia kieliä. Ja kuitenkin me osaamme jollakin kielellä ilmaista rakkautta ja surua sekä hoitaa asioitamme. Kielten opetus tukee ja vauhdittaa kielenoppimista mutta se ei yksistään riitä vaan kieltä on käytettävä: tuotettava ja ymmärrettävä erilaisissa tilanteissa.

Nykyisin puhutaankin toiminnallisen kielitaidon opettamisesta, millä viitataan selviytymiseen jokapäiväisen elämän – niin arjen kuin työelämän – kielenkäyttötilanteista. Ymmärrettävyys ja viestinnällisyys ovat tärkeitä kielitaidossa, eivät pelkästään kielioppiasiat. Puhutaan myös kielitaitoprofiilista, jolla tarkoitetaan puhumisen, ymmärtämisen ja kirjoittamisen taitoja – sitä miten äidinkielen ja vieraiden kielten taitomme voi kehittyä eri tahtiin ja miten eri taitojen tarve voi vaihdella tilanteittain. Kielitaitoprofiileja voitaisiin hyödyntää nykyistä paremmin esimerkiksi työelämän kielitaitovaatimuksista puhuttaessa.

Kielitaito voi olla mahdollisuus tai este työpaikan, opiskelupaikan tai kansalaisuuden saamiselle. Kun kielitaito on portinvartijan roolissa, on tärkeää, että kielitaitovaatimukset on määritelty mahdollisimman läpinäkyvästi ja että kielitaitoa voi osoittaa luotettavilla ja eettisesti hyväksyttävillä tavoilla. Tästä näkökulmasta katsottuna kielikoulutus lisää yksilöiden välistä tasavertaisuutta ja heidän mahdollisuuttaan vaikuttaa sekä omaan elämäänsä että edelleen yhteisöönsä pääsemällä osalliseksi niihin kielitaitonsa välityksellä – olipa kyse sitten äänestämisestä, asiakaspalvelusta kunnan virastossa tai uuden ammatin opiskelusta aikuisiällä.

Kielen oppiminen on elinikäinen prosessi – mielenkiintoinen matka, jolla ei aina huomaa menevänsä eteenpäin. Opimme kieliä kaikkialta, missä ne ovat läsnä: toisiltamme, medioista ja asiointitilanteista. Uudet asiat elämässä, kuten vaikkapa talon rakentaminen tai työpaikan vaihto, tuovat mukanaan aluksi vieraita sanoja, puhumisen ja kirjoittamisen tapoja sekä uusia keskustelutapoja. Me olemme kaikki tällä matkalla, jonka oppaina – toivottavasti – toimivat avoin mieli ja suvaitsevaisuus.

Tähän artikkeliin liittyvät asiasanat:

kielitaito